

Załącznik nr 2

dr Radosław Flejszar
Zakład Postępowania Cywilnego
Uniwersytet Jagielloński

AUTOREFERAT

I. Imię i nazwisko: Radosław Flejszar

II. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:

1. magister prawa, dyplom wydany przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 28.04.1998 r. na podstawie pracy magisterskiej pt. „*Tytuł wykonawczy w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*”
2. doktor nauk prawnych w zakresie prawa, stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego z dnia 24.01.2005 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „*Przedsiębiorca w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*” (promotor: dr hab. prof. UJ Andrzej Oklejak, recenzenci: prof. dr hab. Feliks Zedler, prof. dr hab. Janusz Jankowski)

III. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

- od 01.02.2000 r. do 30.09.2009 r. – asystent w Katedrze Postępowania Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, a następnie (po przekształceniu tej jednostki w 2007 r.) w Zakładzie Postępowania Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego)
- od 01.10.2009 r. do chwili obecnej – adiunkt w Zakładzie Postępowania Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego

IV. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852 ze zm.)

1. Tytuł osiągnięcia naukowego:

Autorstwo monografii pt. „*Zasada dyspozycyjności w procesie cywilnym*”

2. Autor, tytuł publikacji, nazwa wydawnictwa, miejsce i rok wydania

Radosław Flejszar, „*Zasada dyspozycyjności w procesie cywilnym*”, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016, ISBN: 978-83-255-8526-6

3. Omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Celem naukowym monografii jest analiza problematyki zasady dyspozycyjności uznawanej za podstawową i najbardziej charakterystyczną zasadę procesu cywilnego. Niezależnie od przyjmowanych koncepcji odnośnie do istoty i celu tego procesu, jego ukształtowanie z całkowitym pominięciem powyższej zasady nie jest możliwe. Zarówno w związku z próbą sformułowania definicji pojęcia tej zasady, jak i w trakcie charakterystyki poszczególnych instytucji procesowych będących przejawem jej realizacji, nasuwa się szereg pytań natury teoretycznoprawnej i praktycznej. Udzielenie odpowiedzi na najważniejsze z nich ma istotne znaczenie nie tylko dla nauki postępowania cywilnego, ale również dla praktyki wymiaru sprawiedliwości.

Problematyka zasady dyspozycyjności stanowi przedmiot zainteresowania przedstawicieli doktryny postępowania cywilnego – zarówno w Polsce, jak i w innych państwach (a w szczególności w państwach zachodnioeuropejskich). Ze względu na jej obszerność i złożoność poszczególni autorzy koncentrują się jednak wyłącznie na wybranych instytucjach stanowiących przejaw realizacji zasady dyspozycyjności (takich jak np. cofnięcie powództwa, ugoda sądowa, uznanie powództwa czy zrzeczenie się roszczenia).

W polskiej literaturze ostatnim, a zarazem jedynym, opracowaniem o charakterze kompleksowym, które zostało poświęcone wyłącznie tej problematyce jest monografia W. Berutowicza pt. „*Zasada dyspozycyjności w postępowaniu cywilnym*”. Opracowanie to ukazało się w 1957 r., a więc jeszcze przed uchwaleniem obecnie obowiązującego polskiego Kodeksu postępowania cywilnego, ale już po reformie postępowania cywilnego z 1950 r., dostosowującej regulacje postępowania cywilnego do nowych realiów politycznych i społeczno – gospodarczych. W tym stanie rzeczy – mimo, iż rozważania W. Berutowicza częściowo zachowały aktualność – celowe było dokonanie analizy pojęcia zasady dyspozycyjności oraz przejawów jej realizacji na gruncie aktualnego stanu prawnego i w odmiennych realiach ustrojowych. Odejście od założeń ideologicznych, które legły u podstaw rozwiązań przyjętych przy uchwaleniu

polskiego k.p.c. z 1964 r., doprowadziło do przewartościowania treści naczelných zasad procesowych i rezygnacji z prymatu zasady prawdy obiektywnej na rzecz pozostających ze sobą w bezpośrednim związku zasad dyspozycyjności i kontrydktoryjności. W tej sytuacji niezbędne było podjęcie nowej próby dokonania analizy problematyki zasady dyspozycyjności oraz sformułowania w oparciu o nią oceny przejawów realizacji tej zasady i ich ograniczeń. Analiza ta oparta została przede wszystkim na metodzie dogmatycznoprawnej, ale w jej trakcie uwzględniono również w szerokim zakresie metodę prawnoporównawczą.

Należy podkreślić, że przeprowadzone w niniejszym opracowaniu rozważania celowo ograniczono wyłącznie do mającego podstawowe znaczenie trybu procesowego, w którym zasada dyspozycyjności – podobnie jak zasada kontrydktoryjności – przejawia się najpełniej. W ramach trybu procesowego podstawowe rozważania koncentrują się natomiast na postępowaniu toczącym się według zasad ogólnych. Postępowania procesowe odrębne mają bowiem własną specyfikę i – również z punktu widzenia zasady dyspozycyjności – zasługują na osobne opracowanie. Ponadto wnioski oparte na analizie tych postępowań – z uwagi na ich zróżnicowanie – trudno byłoby ujmować łącznie. Ze względu na powyższe okoliczności nieliczne odwołania do rozwiązań przyjętych w niektórych postępowaniach procesowych odrębnych znalazły się w niniejszym opracowaniu wyłącznie w zakresie niezbędnym do zachowania kompletności i spójności przeprowadzonych rozważań (w szczególności w odniesieniu do wyjątków od rozwiązań przyjętych w ogólnym postępowaniu procesowym). Niewątpliwie interesującym zagadnieniem jest problematyka zasady dyspozycyjności w postępowaniu nieprocesowym, zabezpieczającym i egzekucyjnym, jednak z uwagi na jej obszerność i zróżnicowanie wymaga ona odrębnego opracowania.

Zasada dyspozycyjności (określana także jako zasada rozporządzalności) stanowi procesowy odpowiednik i kontynuację obowiązującej na gruncie prawa cywilnego materialnego zasady autonomii woli stron. Stronom stosunków cywilnoprawnych, które ukształtowały swoje uprawnienia w granicach ich autonomii woli, musi przysługiwać możliwość przymusowej realizacji tych uprawnień w sytuacji, gdy nie są one realizowane dobrowolnie. Decyzja o wystąpieniu z żądaniem udzielenia ochrony prawnej na drodze sądowej należy wyłącznie do podmiotu, któremu przysługuje określone prawo podmiotowe. Podjęcie decyzji o znoszeniu naruszenia tego prawa jest przejawem materialnoprawnej zasady autonomii woli stron. Natomiast wszczęcie

procesu w celu ochrony własnego prawa podmiotowego wraz z określeniem zakresu żądanej ochrony prawnej należy uznać za pierwszy przejaw realizacji zasady dyspozycyjności. Zasada ta przejawia się również w kolejnych czynnościach procesowych stron, podejmowanych po wszczęciu procesu. Zgodnie z przyjętym w niniejszym opracowaniu stanowiskiem czynności te polegają albo na rozporządzeniu (dysponowaniu) żądaniem udzielenia ochrony prawnej (a więc przedmiotem procesu), albo na rozporządzeniu samym przebiegiem postępowania (zarówno w całości, jak i w części).

Zasada rozporządzalności odnosi się do takich kwestii jak wszczęcie procesu i określenie jego zakresu przedmiotowego oraz podmiotowego, dokonywanie zmian tego zakresu w toku postępowania, decydowanie przez jedną ze stron albo przez obie strony o zakończeniu procesu – zarówno bez wydania orzeczenia merytorycznego, jak i poprzez uzyskanie takiego orzeczenia. Zakres realizacji zasady dyspozycyjności jest ściśle powiązany z zakresem uprawnień, które przysługują w postępowaniu sądowi (w ramach sędziowskiego kierownictwa postępowaniem). Zależność ta sprowadza się do tego, że im szerszy jest zakres sędziowskiego kierownictwa postępowaniem, tym węższy jest zakres realizacji zasady dyspozycyjności.

Rozdział pierwszy prezentowanego opracowania dotyczy szeroko rozumianej relacji pomiędzy prawem cywilnym materialnym a prawem cywilnym procesowym. W tym zakresie mieści się zagadnienie relacji do siebie dwóch działów prawa i pojęć, ale przede wszystkim kwestia relacji czynności prawnych oraz czynności procesowych, tj. różnice między tymi czynnościami i ich wzajemny wpływ na siebie. Relacja między prawem cywilnym materialnym i procesowym znajduje swój wyraz także w kwestii przedmiotu procesu. Celem rozważań przeprowadzonych w tym rozdziale było określenie pewnej siatki pojęciowej i wskazanie najbardziej istotnych kwestii, do których w dalszej części opracowania dokonywane są odesłania. W związku z tym poruszona została w nim m.in. kwestia klasyfikacji czynności procesowych stron – a w ich ramach czynności dyspozycji materialnej i formalnej. Omówione zostały także – w niezbędnym zakresie – te regulacje materialnoprawne, które mają istotne znaczenie z punktu widzenia ograniczeń zasady dyspozycyjności.

Przeprowadzona w rozdziale pierwszym analiza pozwala na sformułowanie wniosku, że związek istniejący między prawem cywilnym materialnym, a prawem cywilnym procesowym w najszerszym stopniu znajduje odzwierciedlenie w relacji zachodzącej między autonomią woli stron (przejawiającą się przede wszystkim

w zasadzie swobody umów), a zasadą dyspozycyjności i zasadą kontradiktoryjności. Zasady procesowe – a przede wszystkim zasada dyspozycyjności oraz zasada kontradiktoryjności – odgrywają w prawie procesowym cywilnym identyczną rolę, jak zasada autonomii stron w prawie cywilnym materialnym. Ze względu na ich fundamentalny, podstawowy dla każdego z wymienionych działów prawa charakter trafna jest teza, zgodnie z którą posiadanie wiedzy na temat treści tych zasad pozwala zarazem na wytlumaczenie problemu ich ograniczeń.

Odmienne niż czynności prawne, czynności procesowe stron nie mają samoistnego znaczenia i nie wywierają bezpośredniego skutku w postaci powstania, zmiany lub ustania stosunków cywilnoprawnych stron. Ich rola sprowadza się do tego, że pobudzają one sąd do podjęcia określonych czynności procesowych (nastąpienie zamierzonych przez strony skutków zależy w zasadzie od orzeczenia sądu). Do cech czynności procesowych – obok ich niesamodzielnosci (pozostają one zawsze w związku z konkretnym postępowaniem sądowym) należy ich fakultatywność (strony nie mają obowiązku ich podejmowania), formalizm i prekluzyjność (przejawiające się m.in. w kolejności podejmowania oraz we wprowadzeniu terminów do dokonania określonych czynności procesowych) oraz odwołałość.

Z punktu widzenia problematyki zasady dyspozycyjności istotne znaczenie ma rozróżnienie czynności materialnoprawnych o skutkach procesowych (a w szczególności tzw. umów procesowych) oraz czynności procesowych o skutkach materialnoprawnych (w tym m.in. tzw. czynności materialno – dyspozycyjnych w toku postępowania, tj. zrzeczenia się roszczenia, uznania powództwa i zawarcia ugody). W odniesieniu do tej ostatniej kategorii czynności należy uznać za trafny pogląd, że czynność materialnoprawna (czynność prawna *sensu stricto*) może być dokonana nie tylko poza postępowaniem cywilnym, ale także w tym postępowaniu, jeżeli co do treści i formy odpowiada ona wymaganiom przewidzianym w prawie cywilnym materialnym. W związku z należy przyjąć, że jeżeli czynność prawna *implicite* zawarta jest w czynności procesowej, to każda ze stron takiej kwalifikowanej czynności procesowej powinna być oceniana niezależnie od drugiej, według przepisów właściwej dziedziny prawa (koncepcję tę określa się jako tzw. kierunek prawnomaterialnego i prawnopprocesowego dualizmu).

W rozdziale drugim monografii przedstawione zostały zagadnienia związane z obowiązywaniem i przejawami realizacji zasady dyspozycyjności w rozwoju historycznym – począwszy od procesu funkcjonującego w starożytnym Rzymie aż do

polskiego procesu cywilnego po transformacji ustrojowej w 1989 roku. Taka charakterystyka – a w szczególności przedstawienie kodyfikacji obowiązujących w państwach zaborczych oraz ewolucji polskiego procesu cywilnego ukształtowanego na gruncie Kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r. – pozwala zrozumieć genezę niektórych instytucji oraz poznać uwarunkowania, ze względu na które doszło do ich wprowadzenia. Dotyczy to w szczególności takich instytucji polskiego procesu cywilnego jak udział w postępowaniu prokuratora i organizacji pozarządowych oraz sądowa kontrola czynności dyspozycyjnych stron.

Udzieleniu odpowiedzi na pytanie o celowość sformułowania nowej, całkowicie oryginalnej, definicji pojęcia zasady dyspozycyjności poświęcony został rozdział trzeci rozprawy. W pierwszej kolejności omówiona została definicja pojęcia zasady prawa oraz pojęcie podstawowych (naczelnych) zasad postępowania cywilnego. Następnie przedstawiono sformułowane w doktrynie polskiej i niemieckiej definicje pojęcia zasady dyspozycyjności oraz dokonano delimitacji zasady dyspozycyjności i zasady kontradykcyjności (tj. zasad pozostających ze sobą w ścisłym związku). Po scharakteryzowaniu miejsca zasady dyspozycyjności w systemie zasad procesowych (a tym samym wskazaniu ograniczeń w realizacji tej zasady) podjęto próbę określenia treści pojęcia analizowanej zasady oraz – w sposób ogólny – zakresu jej realizacji.

Odpowiadając na postawione w rozdziale trzecim pytania należy stwierdzić, że zasada dyspozycyjności jest zasadą w znaczeniu opisowym, i może być ujmowana zarówno w sposób ogólny, modelowy (jako zasady abstrakcyjna), jak i jako zasada konkretna, obowiązująca w określonym systemie prawnym. Ponadto - bez względu na zastosowane kryteria i sposób rozumienia pojęcia naczelnych zasad postępowania cywilnego (określanych również mianem zasad podstawowych) – należy przyjąć, że zasada dyspozycyjności (rozporządzalności) zawsze należała i nadal należy do tej kategorii – jako zasada o fundamentalnym znaczeniu dla postępowania cywilnego (a przede wszystkim dla postępowania rozpoznawczego), przesądzająca o istocie tego postępowania. Jest to niewątpliwie zasada najbardziej charakterystyczna dla postępowania cywilnego.

Sformułowanie nowej, całkowicie oryginalnej i odmiennej od funkcjonujących dotychczas w doktrynie, definicji pojęcia zasady dyspozycyjności nie jest ani możliwe, ani celowe. Definicje pojęcia zasady dyspozycyjności (*sensu stricto*) – sformułowane w niemieckiej doktrynie prawa procesowego, a następnie przyjęte m.in. w doktrynie polskiej – w pełni oddają jej treść i istotę.

Przyjęcie ogólnej definicji pojęcia zasady dyspozycyjności musi nastąpić na gruncie dyspozycyjno – kontradiktoryjnego modelu procesu cywilnego. Pojęcie to ma charakter delimitacyjny w tym sensie, że akcentuje w sposób jednoznaczny konieczność rozgraniczenia zakresu przedmiotowego zasady dyspozycyjności i zasady kontradiktoryjności. Ze względu na relację powyższych zasad z materialnoprawną zasadą autonomii woli stron, jest to jedyne możliwe i racjonalne ujęcie. U jego podstaw leży założenie o konieczności traktowania zasady dyspozycyjności oraz zasady kontradiktoryjności jako zasad w pełni odrębnych, ale pozostających ze sobą w bezpośrednim związku. Takie ujęcie oznacza odrzucenie na gruncie polskiego systemu prawa cywilnego procesowego koncepcji zasady dyspozycyjności *sensu largo*, obejmującej swoim zakresem zasadę dyspozycyjności *sensu stricto* oraz zasadę kontradiktoryjności.

Zasada dyspozycyjności nie obejmuje prawa rozporządzania materiałem procesowym, wchodzącego w zakres zasady kontradiktoryjności (określanej również jako zasada sporności oraz zasada swobodnej bądź wolnej rozprawy stron). W kontekście problematyki roszczenia procesowego, jako punktu, w którym stykają się zakresy przedmiotowe obu powyższych zasad, należy przyjąć, że zasada dyspozycyjności wyznacza maksymalny zakres aktywności stron i sądu przy ustalaniu podstawy faktycznej rozstrzygnięcia. Nadaje ona również kierunek postępowaniu dowodowemu i może wywierać wpływ na jego przebieg i zakres.

Zasada rozporządzalności w procesie cywilnym nie może w praktyce funkcjonować w oderwaniu od zasady sporności oraz od związanej z nią formy kontradiktoryjnej. W zakresach pojęciowych zasady dyspozycyjności i zasady kontradiktoryjności mieści się zagadnienie aktywności (inicjatywy) stron, która może być ukierunkowana bądź na przedmiot procesu i jego przebieg (zasada dyspozycyjności), bądź na gromadzenie i przedstawianie sądowi materiału faktycznego i dowodowego (zasada sporności).

Zasada dyspozycyjności w procesie cywilnym (określana również jako zasada dyspozytywności, zasada dyspozycji, zasada swobodnej dyspozycji stron, zasada rozporządzalności, czy zasada wolnego rozporządzania prawami), polega na przyznaniu stronom prawa do rozporządzania przedmiotem procesu, tj. roszczeniem procesowym (rozporządzalność materialna) oraz prawa do rozporządzania uprawnieniami procesowymi, czynnościami procesowymi i tokiem postępowania (rozporządzalność formalna). Zasada ta znajduje swój wyraz także w sferze określenia

zakresu podmiotowego postępowania. Określając zakres żądanej ochrony prawnej powód wskazuje pozwanego, tj. osobę, przeciwko której występuje z roszczeniem procesowym. W zakresie pojęcia zasady dyspozycyjności mieści się zagadnienie odwołalności czynności procesowych (będącej cechą czynności procesowych, wynikającą z ich fakultatywnego charakteru).

Wystąpienie do sądu z żądaniem udzielenia ochrony prawnej (wszczenia procesu) oraz określenie zakresu tej ochrony, tj. sformułowanie roszczenia procesowego (stanowiącego przedmiot procesu), to czynności dyspozycji materialnej, których dokonanie zależy wyłącznie od woli strony. Również w trakcie procesu strony mogą co do zasady w pełnym zakresie dysponować jego przedmiotem, włącznie z ewentualną rezygnacją z kontynuowania postępowania (poprzez cofnięcie pozwu), a dokonywane przez nie czynności rozporządzalności materialnej mogą mieć charakter jednostronny (cofnięcie pozwu przez powoda połączone ze zrzeczeniem się roszczenia procesowego, uznanie roszczenia procesowego przez pozwanego) bądź charakter dwustronny (zawarcie ugody sądowej). Czynności dyspozycyjności formalnej również mogą mieć charakter czynności jednostronnych albo czynności dwustronnych, odnoszących się albo do całego postępowania albo do jego określonej części (w konsekwencji podjęcia określonej czynności procesowej, a tym samym skorzystania z przysługujących stronie uprawnień procesowych). Katalog czynności dyspozycji materialnej jest podobny we wszystkich państwach, w których proces cywilny oparto na modelu dyspozycyjno – kontradyktoryjnym. Natomiast podejmowane przez strony czynności dyspozycji formalnej mają bardzo zróżnicowany charakter i trudno sformułować ich jednolity i wyczerpujący katalog nawet na gruncie określonego systemu prawa procesowego cywilnego. Wśród tych czynności istotne znaczenie ma wniesienie i cofnięcie oraz zrzeczenie się środków odwoławczych lub innych środków zaskarżenia nieprawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy.

Swoboda stron w rozporządzaniu przedmiotem procesu oraz jego przebiegiem podlega istotnym ograniczeniom. Wynikają one z faktu, że autonomia woli stron na gruncie prawa cywilnego materialnego nie ma charakteru bezwzględnego (strony niektórych stosunków materialnoprawnych nie mogą dysponować przysługującymi im prawami). Ponadto przyznanie stronom nieograniczonej możliwości rozporządzania przebiegiem procesu (np. poprzez decydowanie o terminach posiedzeń sądu, czy też o doręczaniu pism procesowych) prowadziłoby do nadmiernego przedłużania postępowania, powodując całkowitą niewydolność wymiaru sprawiedliwości.

Ograniczenia zasady dyspozycyjności w procesie cywilnym występują wspólnie praktycznie we wszystkich systemach prawnych, ale rodzaj i zakres tych ograniczeń może się istotnie różnić w poszczególnych państwach.

Nie wydaje się uzasadnione wprowadzanie do treści definicji zasady rozporządzalności ograniczeń tej zasady oraz bezpośrednio nawiązywanie w niej do uwarunkowań ustrojowych i ideologicznych. Czynniki te w istotny sposób wpływają na kształt omawianej zasady w konkretnym systemie prawa procesowego cywilnego. Bardziej uzasadnione zarówno z metodologicznego, jak i praktycznego punktu widzenia jest posługiwanie się pewnym modelem zasady dyspozycyjności (jej abstrakcyjną definicją, wzorcem postulowanym) oraz wskazywanie istniejących odstępstw od tego modelu w konkretnym procesie cywilnym (tj. charakteryzowanie wzorca odtworzonego, funkcjonującego w rzeczywistości). Natomiast ograniczenia zasady dyspozycyjności wyznaczają zakres jej realizacji na gruncie konkretnego systemu prawa cywilnego procesowego.

Zakres w jakim w konkretnym systemie prawa cywilnego procesowego realizowana jest zasada dyspozycyjności zależy nie tylko od relacji tej zasady z zasadą kontradiktoryjności, ale także od jej relacji z innymi zasadami procesowymi. Na gruncie abstrakcyjnej definicji zasady dyspozycyjności można sformułować pewne założenia ogólne dotyczące zależności zachodzących pomiędzy poszczególnymi zasadami procesowymi w obrębie dyspozycyjno – kontradiktoryjnego modelu procesu cywilnego. Istota tych zależności sprowadza się do tego, że inne zasady procesowe, a w szczególności: zasadę równouprawnienia stron, zasadę formalnego kierownictwa sędziowskiego, zasadę koncentracji materiału procesowego i zasadę formalizmu procesowego należy traktować jako ograniczenia zasady dyspozycyjności wpływające na zakres jej realizacji.

Zasada równości (równouprawnienia) należy obok zasady dyspozycyjności i kontradiktoryjności do zasad wyznaczających obszar treści działalności procesowej stron i jego granice. Określa ona w jakim stopniu (równym) podmioty występujące w odmiennych rolach procesowych mogą podejmować czynności na płaszczyznach określonych zasadami dyspozycyjności i kontradiktoryjności. Wszystkie te zasady – wzajemnie ze sobą powiązane, przenikające się i uzupełniające – przesądzają o treści i charakterze procesowych uprawnień i obowiązków stron.

Aktywność sądu, przybierająca postać formalnego i materialnego kierownictwa sędziowskiego i zmierzająca do zapewnienia właściwej koncentracji materiału

procesowego, stanowi ograniczenie nie tylko zasady kontradyktoryjności, ale również zasady dyspozycyjności (jest przejawem zasady oficjalnej i zasady śledczej).

Ograniczeniem zasady dyspozycyjności jest także zasada formalizmu procesowego. Stopień sformalizowania konkretnego postępowania cywilnego ma bezpośredni wpływ na zakres obowiązywania w tym postępowaniu zasady dyspozycyjności. Im wyższy jest stopień sformalizowania postępowania, tym węższy jest zakres zasady dyspozycyjności formalnej stron. Zasada formalizmu procesowego przejawia się także w ten sposób, że raz dokonane czynności procesowe nie mogą być dowolnie odwoływane, o ile prawo procesowe wyraźnie na to nie zezwala.

Dwa ostatnie rozdziały prezentowanego opracowania obejmują omówienie problematyki definicji pojęcia zasady dyspozycyjności rozumianej jako zasada konkretna, obowiązująca w określonym systemie prawa procesowego cywilnego (w odróżnieniu od definicji „abstrakcyjnej”).

Podjęta w rozdziale czwartym analiza prawnoporównawcza koncentruje się na omówieniu sposobu ujęcia zasady dyspozycyjności oraz na przedstawieniu przejawów realizacji tej zasady i ich ograniczeń w trzech wybranych europejskich systemach prawa cywilnego procesowego, tj. w Niemczech, we Francji oraz w Anglii i Walii. Wybór tych systemów nie był przypadkowy. Każdy z nich reprezentuje określony model procesu cywilnego, tj. – odpowiednio – model germański, romański i anglosaski. Przyjęty układ rozważań (tj. przedstawienie w pierwszej kolejności treści i przejawów zasady dyspozycyjności, a następnie jej ograniczeń) ułatwił sformułowanie wniosków wynikających z analizy prawnoporównawczej.

Ostatni, piąty rozdział rozprawy zawiera omówienie przejawów realizacji zasady dyspozycyjności w polskim procesie cywilnym oraz ich najważniejszych ograniczeń. W nawiązaniu do systematyki sformułowanej przez W. Berutowicza w pierwszej kolejności przedstawiono problematykę rozporządzalności materialnej, a w szczególności zagadnienie wszczęcia procesu i określenia przedmiotowych i podmiotowych granic żądanej ochrony prawnej, a także – stanowiące istotne ograniczenie zasady dyspozycyjności i charakterystyczne dla polskiego procesu cywilnego – zagadnienie udziału w procesie cywilnym prokuratora, organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających na podobnych zasadach jak prokurator. Następnie dokonano analizy jednostronnej i dwustronnej rozporządzalności przedmiotem procesu, a także – w ograniczonym zakresie – rozporządzalności formalnej. W odniesieniu do instytucji procesowych stanowiących

przejaw dyspozycyjności formalnej skoncentrowano się przede wszystkim na ogólnej charakterystyce czynności wniesienia, cofnięcia i zrzeczenia się środka zaskarżenia, pomijając szczegółowe przedstawienie poszczególnych czynności dyspozycji formalnej. Na zakończenie rozważań zawartych w ostatnim rozdziale niniejszego opracowania dokonano szczegółowej analizy sądowej kontroli czynności dyspozycyjnych stron – obejmującej na gruncie polskiego procesu cywilnego nie tylko czynności dyspozycji materialnej, ale także niektóre czynności dyspozycji formalnej – i sformułowano postulaty dotyczące celowości dalszego utrzymywania tego ograniczenia realizacji zasady dyspozycyjności.

Przeprowadzona w rozdziale piątym analiza wybranych czynności dyspozycyjnych stron w zestawieniu z analizą prawnoporównawczą zawartą w rozdziale czwartym niniejszego opracowania pozwala stwierdzić, że zarówno charakter prawny tych czynności, jak i ograniczenia w możliwości ich podejmowania są – co do zasady – analogiczne jak w innych systemach procesowych.

Wyniki przeprowadzonej w prezentowanym opracowaniu analizy problematyki zasady dyspozycyjności znalazły swoje odzwierciedlenie w postaci wniosków i postulatów *de lege ferenda*. Do najważniejszych z nich należą: 1) zakwestionowanie rozłączności i zupełności powszechnie przyjmowanego w polskiej doktrynie rozróżnienia czynności dyspozycji materialnej i czynności dyspozycji formalnej; 2) uznanie dopuszczalności dokonywania czynności dyspozytywnych (tj. cofnięcia pozwu i zawarcia ugody) w postępowaniu kasacyjnym; 3) opowiedzenie się za całkowitym pominięciem w nowym k.p.c. instytucji udziału prokuratora, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów, do których znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy o udziale prokuratora w procesie cywilnym (przy równoczesnym wprowadzeniu rozwiązań mających na celu zapobieganie nadużyciom prawa procesowego oraz zapewnienie realizacji zasady równości stron); 4) opowiedzenie się za uchyleniem przepisów k.p.c. regulujących sądową kontrolę czynności dyspozycyjnych stron (art. 184, art. 203 § 4, art. 213 § 2, art. 223 § 2, art. 349 § 2 k.p.c. i art. 497 § 1 k.p.c.) z równoczesnym bardziej szczegółowym i przewidującym odpowiednie sankcje uregulowaniem problematyki nadużycia uprawnień procesowych (aktualnie częściowo unormowanej w art. 3 k.p.c.).

Rozwijając pierwszy z wymienionych wyżej wniosków należy – na gruncie przyjętej koncepcji roszczenia procesowego jako przedmiotu procesu - dokonać rozróżnienia dwóch zagadnień. Czym innym jest uznanie określonej czynności za czynność

dyspozycji materialnej (stanowiącą dysponowanie przedmiotem procesu), a czym innym jest kwestia, czy dokonanie takiej czynności dyspozycji materialnej pociąga za sobą powstanie skutków na gruncie prawa materialnego (tj. skutków materialnoprawnych). Nie można bowiem utożsamiać dysponowania przedmiotem procesu z powstaniem skutków materialnoprawnych czynności procesowej. Z drugiej strony nie ulega wątpliwości, że podjęcie czynności dyspozycji materialnej może być równocześnie traktowane jako rozporządzanie uprawnieniami procesowymi, czynnościami procesowymi i tokiem postępowania (a więc jest ono także przejawem rozporządzalności formalnej).

W odniesieniu do drugiego ze sformułowanych wniosków należy przyjąć, że dopuszczalność dokonywania czynności dyspozycyjnych takich jak cofnięcie pozwu (powództwa) – zarówno zwykłe (za zgodą pozwanego), jak i z równoczesnym rzeczeniem się roszczenia oraz zawarcie ugody sądowej w postępowaniu kasacyjnym (a więc już po uprawomocnieniu się orzeczenia sądu II instancji, od którego została wniesiona skarga kasacyjna) wynika z zasady dyspozycyjności. Ograniczeń tej zasady nie wolno bowiem domniemywać (muszą one być wyrażone w sposób jednoznaczny). Stanowisko o dopuszczalności dokonywania czynności dyspozytywnych w postępowaniu kasacyjnym nie pozostaje w sprzeczności z poglądem o publicznoprawnym charakterze skargi kasacyjnej. Podobnie jak w przypadku cofnięcia skargi kasacyjnej, w razie cofnięcia pozwu albo zawarcia ugody sądowej w postępowaniu kasacyjnym nie dojdzie do realizacji publicznoprawnej funkcji skargi kasacyjnej. Zarówno w przypadku cofnięcia pozwu, jak i zawarcia ugody w postępowaniu kasacyjnym, Sąd Najwyższy nie zweryfikuje bowiem w swoim orzeczeniu prawidłowości stosowania prawa, a jedynie uchyli wydane w sprawie orzeczenia merytoryczne (wyroki) i umorzy postępowanie w całości ze względu na jego następczą bezprzedmiotowość. Sytuacja prawna i faktyczna stron zostanie wówczas ukształtowana w drodze ugody pozasądowej (stanowiącej przyczynę cofnięcia pozwu w postępowaniu kasacyjnym) albo w drodze ugody sądowej zawartej przed Sądem Najwyższym.

Skierowany do polskiego ustawodawcy postulat całkowitej rezygnacji z instytucji udziału prokuratora oraz podmiotów innych niż materialnie uprawnione w postępowaniu cywilnym (ze wskazanymi wyżej zastrzeżeniami) – ma na celu zapewnienie pełnej realizacji zasady dyspozycyjności i zasady kontradyktoryjności (niezależnie od ewentualnych trudności praktycznych jakie mogą się z tym wiązać).

Do osiągnięcia identycznego celu ma także doprowadzić realizacja ostatniego z wymienionych wyżej postulatów *de lege ferenda*. Istota proponowanego rozwiązania sprowadza się do uchylecia wszystkich przepisów k.p.c. przewidujących kontrolę czynności dyspozycyjnych stron (a w szczególności kontrolę czynności materialno – dyspozycyjnych) oraz do umożliwienia sądowi (w przypadku naruszenia przez strony zakazu nadużywania prawa procesowego) dokonania kontroli aktów materialno – dyspozycyjnych bezpośrednio na podstawie bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa materialnego zawierających ograniczenia zasady autonomii woli stron (m.in. art. 5, art. 58 i art. 353¹ k.c.). Dokonanie przez sąd takiej kontroli powinno następować tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach. W odniesieniu do uznania powództwa jej wynik znajdzie odzwierciedlenie w treści wydanego wyroku (np. poprzez oddalenie powództwa), a w przypadku zawarcia ugody i cofnięcia pozwu połączonego ze zrzeczeniem się roszczenia – w dalszym prowadzeniu przez sąd postępowania (odmowie jego umorzenia).

Realizacja przedstawionych wyżej postulatów byłaby równoznaczna z rozszerzeniem zakresu obowiązywania zasady dyspozycyjności (usunięciem jej istotnych ograniczeń). W konsekwencji utrzymane zostałyby wyłącznie te ograniczenia zasady dyspozycyjności, które stanowią odpowiednik ograniczeń autonomii woli stron na gruncie prawa cywilnego materialnego. W ten sposób zostałby stworzony mechanizm, w ramach którego sąd posiadałby odpowiednie instrumenty do wykrywania i sankcjonowania czynności procesowych stron stanowiących nadużycie praw procesowego (a tym samym do zapewnienia rzetelnego postępowania). Ponadto wyeliminowanie tych ograniczeń zasady dyspozycyjności, które stanowią pozostałość po poprzednim ustroju politycznym i społeczno – gospodarczym, doprowadziłoby do sytuacji, w której funkcjonujący w Polsce dyspozycyjno – kontradyktoryjny model procesu cywilnego praktycznie nie różniłby się od modelu przyjętego w innych państwach (a w szczególności w Niemczech, Francji i Anglii wraz z Walią).

Prezentowana monografia poprzedzona była kilkoma publikacjami dotyczącymi problematyki zasady dyspozycyjności. Należy tu wymienić następujące opracowania: - „*Zasada dyspozycyjności w postępowaniu przed sądem polubownym*”, ADR Arbitraż i Mediacja 2011, nr 4, s. 35 – 63 (współautor A. Oklejak) – dotyczy problematyki zakresu i przejawów obowiązywania zasady dyspozycyjności w postępowaniu

arbitrażowym (w szczególności w odniesieniu do zapisu na sąd polubowny i umowy o ustalenie zasad i sposobu postępowania przed sądem polubownym);

- „*Ograniczenia zasady dyspozycyjności w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy*”, [w: „*Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej*”, red. A. Świątkowski, Kraków 2012, s. 441 – 453] – zawiera omówienie zagadnień dotyczących kształtu zasady dyspozycyjności (w jej aspekcie materialnym) na gruncie postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy – w tym przede wszystkim regulacji zawartych w art. 477¹ k.p.c. oraz w art. 477 zd. 1 k.p.c.;

- „*Sądowa kontrola czynności dyspozycyjnych stron – uwagi de lege lata i de lege ferenda*”, [w: „*Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach – Kocierzu (26 – 29 września 2013 r.)*”, red. K. Markiewicz, A. Torbus, Warszawa 2014, s. 639 – 662] – obejmuje analizę genezy i aktualnego zakresu sądowej kontroli czynności dyspozycji materialnej i formalnej (stanowiącej jedną z najważniejszych cech charakterystycznych polskiego systemu prawa procesowego cywilnego) oraz ocenę tej kontroli w kontekście nadużycia prawa podmiotowego i nadużycia prawa procesowego;

- „*Zasada dyspozycyjności a środki zaskarżenia*”, [w: „*Wokół problematyki środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym*”, red. M. Michalska – Marciniak, Sopot 2015, s. 95 – 128] – zawiera przedstawienie problematyki dysponowania środkami zaskarżenia (będącego przejawem zasady dyspozycyjności w obu jej aspektach) ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących wniesienia, cofnięcia i zrzeczenia się tych środków .

V. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych

A. Inne kierunki zainteresowań badawczych po uzyskaniu stopnia doktora.

Po uzyskaniu stopnia doktora moje zainteresowania naukowo – badawcze koncentrowały się (oprócz zasady dyspozycyjności) wokół pięciu zasadniczych zagadnień: 1) postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych oraz innych postępowań odrębnych znajdujących zastosowanie przy rozpoznawaniu spraw gospodarczych (tj. postępowania nakazowego i upominawczego); 2) postępowania zabezpieczającego i zabezpieczenia dowodów; 3) alternatywnych metod

rozwiązywania i rozstrzygania sporów (ADR) ze szczególnym uwzględnieniem arbitrażu i mediacji; 4) rozwiązywania i rozstrzygania sporów z zakresu prawa pracy; 5) postępowań cywilnych w sprawach z art. 110¹ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

1. Problematyka postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych oraz innych procesowych postępowaniach odrębnych znajdujących zastosowanie przy rozpoznawaniu spraw gospodarczych

Zainteresowanie tą tematyką stanowiło kontynuację prac badawczych prowadzonych w związku z opracowywaniem rozprawy doktorskiej. Efektem tych badań było w pierwszej kolejności opublikowanie monografii pt. „*Przedsiębiorca w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*” (Warszawa 2006, ss. 329) – stanowiącej zaktualizowaną i rozszerzoną wersję rozprawy doktorskiej. W pierwszej edycji konkursu Złote Skrzydła zorganizowanego przez Gazetę Prawną w 2007 roku monografia ta otrzymała nagrodę w kategorii prawo gospodarcze (przyznaną przez jury w składzie: mec. Tomasz Zbiegień, prof. Wojciech Katner, prof. Joanna Sieńczyło – Chlabicz i prof. Andrzej Zieliński). Członkowie jury podkreślili zarówno aspekt naukowy publikacji, jak również jej istotne znaczenie dla praktyki - w szczególności ze względu na szerokie wykorzystanie orzecznictwa oraz elementy prawno – porównawcze (Gazeta Prawna z 15.06.2007 r., nr 115, s. 1-2 i B1-B4).

Analiza problematyki stanowiącej przedmiot tego opracowania została przeprowadzona w dwóch etapach. W pierwszej kolejności zostało przedstawione pojęcie przedsiębiorcy obowiązujące na gruncie Kodeksu postępowania cywilnego (rozdział I) oraz kwestia zdolności sądowej i procesowej przedsiębiorcy (rozdział II). Następnie – odpowiednio w rozdziale III i IV - została szczegółowo przedstawiona specyfika tych postępowań procesowych odrębnych, w których na gruncie ówczesnego stanu prawnego brali udział przedsiębiorcy, tj. przede wszystkim postępowania w sprawach gospodarczych (obejmującego wówczas także tzw. postępowania regulacyjne i postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone), ale również postępowania nakazowego i postępowania upominawczego. Szczególną uwagę poświęciłem omówieniu istotnego wówczas (zarówno z punktu widzenia teoretycznego, jak i praktycznego) zagadnienia wzajemnych relacji postępowania w sprawach gospodarczych z innymi

postępowaniami odrębnymi. W oparciu o przeprowadzoną analizę (s. 259 - 260 i 320 – 321) sformułowałem już wówczas (w 2006 roku) tezę o zbędności postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych i postulat jego wyeliminowania z polskiego procesu cywilnego z równoczesną likwidacją sądów gospodarczych. Powyższy postulat, którego realizacja w momencie jego zgłoszenia wydawała się niemożliwa, został częściowo spełniony przez ustawodawcę. Z dniem 3 maja 2012 r. zlikwidowano postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych, pozostawiając jednak sądy gospodarcze. Natomiast niektóre instytucje funkcjonujące w powyższym postępowaniu przejęto do części ogólnej Kodeksu postępowania cywilnego.

Rezultatem badań w zakresie tej tematyki jest również opracowanie pt. *„Postępowanie w sprawach gospodarczych. Komentarz”* (Warszawa 2006, ss. 221). Publikacja ta szybko straciła aktualność ze względu na istotne zmiany stanu prawnego, w tym przede wszystkim wejście w życie nowelizacji k.p.c. z 16.11.2006 r. (dnia 20.03.2007 r.). W związku z tymi zmianami oraz w odpowiedzi na polemiczne uwagi do niektórych tez zawartych w komentarzu z 2006 r. (sformułowane w monografii B. Draniewicza i Ł. Piebiaka pt. *„Postępowania odrębne. Komentarz”*, Warszawa 2007) dokonałem aktualizacji i uzupełnienia komentarza. Opracowanie pt. *„Postępowanie w sprawach gospodarczych. Komentarz. 2. wydanie”* (Warszawa 2007, ss. 305) – uwzględniające m.in. zmiany w systemie prekluzji dowodowej - zachowało w zasadzie aktualność aż do uchylenia przepisów normujących powyższe postępowanie.

Jednej z instytucji postępowania w sprawach gospodarczych (uregulowanej przed 3.05.2012 r. w art. 479¹⁷ k.p.c.) poświęcony został artykuł pt. *„Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu w sprawach gospodarczych po nowelizacji k.p.c. z 16 listopada 2006 r.”* [w: *„Wokół problematyki orzeczeń”* pod red. Ł. Błaszczaka, Toruń 2007, s. 59 – 80]. Część tez zawartych w tej publikacji stanie się aktualna z dniem 8.09.2016 r. w związku z wejściem w życie art. 148¹ k.p.c. regulującego wydanie wyroku kontradyktoryjnego na posiedzeniu niejawnym i mającego niemal identyczne brzmienie jak uchylony art. 479¹⁷ k.p.c.

Po uchyleniu przepisów normujących postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych niektóre postępowania unormowane w jego ramach zyskały samodzielny status. Omówieniu tych postępowań poświęciłem rozdziały pt. *„Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji (art. 479¹ – art. 479³⁵ k.p.c.)”*, s. 1137 – 1167; *„Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca*

umowy za niedozwolone (art. 479³⁶ – art. 479⁴⁵ k.p.c.)”, s. 1167 – 1177; „Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki (art. 479⁴⁶ – art. 479⁵⁶ k.p.c.)”, s. 1178 – 1184; „Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty (art. 479⁵⁷ – art. 479⁶⁷ k.p.c.)”, s. 1184 – 1189; „Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego (art. 479⁶⁸ – art. 479⁷⁸ k.p.c.)”, s. 1190 – 1192 - [w: *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I Komentarz. Art. 1 – 729*, red. A. Góra – Błaszczkowska, Warszawa 2013]. Natomiast tym postępowaniom odrębnym, które przed 3.05.2012 r. pozostawały często w zbiegu z postępowaniem w sprawach gospodarczych, poświęciłem rozdział pt. „Postępowanie nakazowe i upominawcze (art. 484¹ – 505 k.p.c.)” w wymienionym wyżej komentarzu (s. 1192 – 1237).

2. Problematyka postępowania zabezpieczającego i zabezpieczenia dowodów

Moje zainteresowania tą problematyką znalazły wyraz w kilku publikacjach, w których poruszone zostały – kolejno:

- kwestie teoretyczne i praktyczne związane z zabezpieczeniem roszczenia poprzez ustanowienie zarządu nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym [artykuł pt. „Przedsiębiorstwo oraz gospodarstwo rolne jako przedmiot zabezpieczenia i egzekucji po nowelizacji k.p.c. z dnia 2 lipca 2004 r.” – w: „Czterdziestolecie Kodeksu postępowania cywilnego. Zjazd Katedr Postępowania Cywilnego w Zakopanem (7-9 października 2005 r.)”, Kraków 2006, s. 17 - 55];

- zagadnienia teoretyczne o charakterze ogólnym – w tym m.in. rozróżnienie przesłanek postępowania zabezpieczającego i przesłanek (podstaw) zabezpieczenia roszczeń oraz ich analiza [artykuł pt. „Podstawy zabezpieczenia roszczeń w postępowaniu zabezpieczającym – wybrane zagadnienia (art. 730¹, 753 i 753¹ k.p.c.)”, w: „Ewolucja polskiego postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych. Materiały konferencyjne Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Postępowania Cywilnego Szczecin – Niechorze (28 – 30 września 2007 r.)”, red. H. Dolecki i K. Flaga – Gieruszyńska, Warszawa 2009, s. 147 – 159];

- zagadnienie zabezpieczenia dowodów wraz z przedstawieniem podstawowych problemów praktycznych - głównie w oparciu o literaturę i orzecznictwo sprzed II wojny światowej odnoszące się do analogicznych regulacji zawartych w k.p.c. z 1930 r. [rozdział XI pt. „Zabezpieczenie dowodów”, w: „Dowody w postępowaniu cywilnym”, red.: Ł. Błaszczak, K. Markiewicz, E. Rudkowska – Ząbczyk, Warszawa 2010, s. 558

– 592; w recenzji tej monografii K. Knoppek (PPC 2011, nr 2, s. 175) uznał rozdział mojego autorstwa za „wnikliwie i wyczerpująco opracowany”].

3. **Problematyka alternatywnych metod rozwiązywania i rozstrzygania sporów (ADR) ze szczególnym uwzględnieniem arbitrażu i mediacji**

Moje zainteresowanie problematyką ADR – a przede wszystkim zagadnieniami z zakresu arbitrażu i mediacji pozostaje w ścisłym związku z nawiązaną w 2008 r. i nadal kontynuowaną współpracą z arbitrami i mediatorami z Lwowa (powiązanymi m.in. z Lwowskim Uniwersytetem Państwowym im. Iwana Franki i Lwowskim Uniwersytetem Państwowym Spraw Wewnętrznych), członkostwem w Kolegium Redakcyjnym kwartalnika ADR Arbitraż i Mediacja (wydawanego od 2008 r.) oraz z udziałem w realizowanym od 2011 – 2014 r. projekcie badawczym nr NN 110130740 pt. „Mediacja i inne alternatywne metody rozwiązywania sporów w polskim systemie prawnym – teoria i praktyka”.

Wśród efektów tych zainteresowań należy wymienić rozdział 2 pt. *„Methods of Alternative Dispute Resolution in Civil Proceedings, With Close Attention Given to Mediation”* (w: *„Mediation in Poland: Theory & practice”*, t.1, red. M. Araszkiewicz, J. Czapska, M. Pękala, K. Pleszka, Kraków 2015, s. 79 – 113, współautor K. Gajda – Roszczyńska, język angielski – publikacja stanowiąca efekt końcowy projektu badawczego) oraz artykuły pt.: *„Model mediacji w prawie polskim”* (w: *„Problemy sądownictwa alternatywnego w Ukrainie”*, Lwów 2008, s. 131 – 146); *„Mediacja a arbitraż w polskim Kodeksie postępowania cywilnego”*, (w: *„Perspektywy zastosowania alternatywnych sposobów rozstrzygnięcia sporów w Ukrainie”*, Lwów 2009, s. 146 – 155); *„Dopuszczalność cofnięcia zarzutu zapisu na sąd polubowny”* (ADR Arbitraż i Mediacja 2009, nr 4, s. 95 – 101, współautor: M. Sobuś); *„Umowa o arbitraż w polskim Kodeksie postępowania cywilnego – zagadnienia wybrane”* (w: *„Ustawowe regulacje alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Światowa i krajowa praktyka ADR”*, Lwów 2010, s. 13 – 22); *„Arbiter – sędzia z wyboru”*, (ADR Arbitraż i Mediacja 2010, nr 4, s. 5 – 15); *„Zasada dyspozycyjności w postępowaniu przed sądem polubownym”* (powołana wyżej, współautor A. Oklejak); *„Odpowiedzialność arbitrów sądów polubownych”* (w: *„Alternatywne sposoby rozwiązywania sporów (ADR)”*, Lwów 2011, s. 24 – 41); *„Skuteczność ugód zawartych w postępowaniu mediacyjnym”*, (w: *„Alternative methods of legal disputes resolving*

(ADR)", Lwów 2012, s. 122 – 134, współautor K. Gajda – Roszczyńska). Ponadto został złożony do druku rozdział pt. „*Alternatywne metody rozwiązywania sporów ze szczególnym uwzględnieniem mediacji – postępowanie cywilne*” (współautor K. Gajda – Roszczyńska) w kolejnej monografii (pt. „*Mediacja – trzy perspektywy*”) stanowiącej efekt wymienionego wyżej projektu badawczego.

4. Problematyka rozwiązywania i rozstrzygnięcia sporów z zakresu prawa pracy

Wyniki badań w tym zakresie znalazły odzwierciedlenie w artykułach pt. „*Ugodowe rozwiązywanie sporów z zakresu prawa pracy*” (w: „*Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej*”, red. A. Świątkowski, Kraków 2010, s. 315 – 328); „*Ograniczenia zasady dyspozycyjności w postępowaniu w sprawach z zakresu prawa pracy*” (powołana wyżej); „*Pojęcia „sądu właściwego” i „organu właściwego” na gruncie przepisów k.p.c. normujących postępowanie odrębne w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*” (w: *Studia z zakresu prawa pracy i polityki społecznej*, Kraków 2011, s. 425 – 436, współautor M. Malczyk – Herdzina); „*Status rady pracowników w postępowaniu cywilnym – uwagi na tle art. 16 ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji*”, (w: „*Informowanie i konsultacja pracowników w polskim prawie pracy*”, red. A. Sobczyk, Kraków 2008, s. 196 – 221). Pierwsze trzy z wyżej wymienionych publikacji zawierają omówienie problematyki postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy (ze szczególnym uwzględnieniem instytucji charakterystycznych dla tego postępowania), a ostatnia publikacja poświęcona została zagadnieniu rozstrzygnięcia szczególnego rodzaju sporów pomiędzy radą pracowników a pracodawcą (przy odpowiednim zastosowaniu przepisów k.p.c. o postępowaniu nieprocesowym, tj. art. 691¹ – 691⁹).

5. Problematyka postępowań cywilnych w sprawach z art. 110¹ ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

Moje zainteresowanie tą problematyką (obejmującą obok zagadnień procesowych również kwestie materialnoprawne) było konsekwencją nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (zawierającej kompleksową reformę sposobu funkcjonowania Komisji Prawa Autorskiego) i związanego z nią zaproszenia prof. dr hab. Andrzeja Matlaka (skierowanego do mnie i dr Małgorzaty Malczyk) do

opracowania kwestii związanych z postępowaniami cywilnymi prowadzonymi przez Komisję Prawa Autorskiego. Wyniki badań w tym zakresie znalazły odzwierciedlenie w artykułach pt. „*Postępowanie cywilne w sprawach o zatwierdzenie i o zmianę zatwierdzonych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych*”, ZNUJ Prace z prawa własności intelektualnej 2011, zeszyt 1(111), s. 20 – 44, współautor M. Malczyk – Herdzina) i „*Postępowanie cywilne w sprawach z art. 110¹ ust. 2 pkt 2 – 6 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*”, ZNUJ Prace z prawa własności intelektualnej 2011, zeszyt 2(112), s. 84 – 111, współautor M. Malczyk – Herdzina) oraz w publikacji elektronicznej pt. „*Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz do zmian wprowadzonych ustawą z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych* (LEX/el. 2011, art. 110¹ – 110²³ ustawy, współautor M. Malczyk – Herdzina). Problematyka ta była także omawiana przeze mnie w trakcie wykładów pt. „*Postępowanie przed sądami w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej*” (prowadzonych w ramach Studiów podyplomowych prawa własności intelektualnej dla sędziów) oraz stanowiła przedmiot referatu pt. „*Postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego – wybrane zagadnienia*” wygłoszonego przeze mnie i dr Małgorzatę Malczyk na zebraniu naukowym Katedry Prawa Własności Intelektualnej UJ w dniu 22.02.2013 r.

6. Inne zainteresowania naukowe

Oprócz powyższych pięciu bloków tematycznych, które składały się na zakres mojej aktywności naukowej po uzyskaniu stopnia doktora, poświęcałem uwagę również innym zagadnieniom (w tym spoza zakresu postępowania cywilnego).

Zajmowałem się problematyką elektronicznego postępowania upominawczego, czego rezultatem są opracowania pt. „*Elektroniczne postępowanie upominawcze – zagadnienia wybrane*”, Państwo i Społeczeństwo 2009, nr 3 (rok IX), red. M. Pieniążek, s. 229 – 245 oraz rozdział „*Elektroniczne postępowanie upominawcze (art. 505²⁸ – 505³⁷ k.p.c.)*” (w: Kodeks postępowania cywilnego. Tom I Komentarz. Art. 1 – 729, red. A. Góra – Błaszczkowska, Warszawa 2013, s. 1335 – 1357).

Problematyka związana ze sprawami cywilnymi powstałymi w związku ze świadczeniem usług turystycznych (w tym zagadnienie czasowej niedopuszczalności drogi sądowej w takich sprawach) znalazła odzwierciedlenie w pozycjach pt.:

„Dochodzenie roszczeń przez biura podróży” (rozdział XIII w: „Prawo w praktyce biur podróży”, red. P. Cybula, Warszawa 2006, s. 384 – 439); „Postępowanie reklamacyjne w sprawach dotyczących imprez turystycznych – uwagi de lege lata i de lege ferenda”, (w: „Turystyka a prawo. Aktualne problemy legislacyjne i konstrukcyjne”, red. P. Cybula i J. Raciborski, Sucha Beskidzka – Kraków 2008, s. 222 – 239, współautor: K. Gajda); „Postępowanie reklamacyjne w sprawach dotyczących imprez turystycznych w projekcie nowelizacji ustawy o usługach turystycznych” (w: „Transformacje prawa turystycznego”, red. P. Cybula, Kraków 2009, s. 155 – 164, współautor: K. Gajda – Roszczyńska).

W moim dorobku naukowym znajduje się także opracowanie pt.: „Zdolność sądowa i procesowa (art. 64 – 72 k.p.c.)” (w: Kodeks postępowania cywilnego. Tom I Komentarz. Art. 1 – 729, red. A. Góra – Błaszczkowska, Warszawa 2013, s. 248 – 297), będące wyrazem kontynuacji badań nad tą problematyką zapoczątkowanych przed uzyskaniem stopnia doktora oraz zawartych w pierwszej części monografii „Przedsiębiorca w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym”.

Problematyce kosztów postępowania cywilnego poświęciłem artykuł pt. „Konsekwencje oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w świetle art. 112 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych” (Radca Prawny 2010, nr 6, s. 21 – 30, współautor: M. Malczyk – Herdzina).

Z kolei kontynuacją i rozwinięciem niektórych rozważań zawartych w powołanym wyżej artykule pt. „Status rady pracowników w postępowaniu cywilnym...” jest opracowanie pt. „Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego (art. 691¹ – 691⁹ k.p.c.)” (w: Kodeks postępowania cywilnego. Tom I Komentarz. Art. 1 – 729, red. A. Góra – Błaszczkowska, Warszawa 2013, s. 1567 – 1580).

Wśród innych zagadnień z zakresu postępowania cywilnego, które znalazły wyraz w moich publikacjach należy wskazać kwestie związane z właściwością sądu [rozdział pt. „Właściwość sądu (art. 15 – 46 k.p.c.)” w: Kodeks postępowania cywilnego. Tom I Komentarz. Art. 1 – 729, red. A. Góra – Błaszczkowska, Warszawa 2013, s. 132 – 211] oraz problematykę postępowania egzekucyjnego i egzekucji z przedsiębiorstwa i gospodarstwa rolnego (powołana wyżej publikacja pt. „Przedsiębiorstwo oraz gospodarstwo rolne jako przedmiot zabezpieczenia i egzekucji...).

W swoim dorobku posiadam również opracowanie z zakresu prawa handlowego – napisane w oparciu o doświadczenia z praktyki sądowej – pt. „Moc wiążąca uchwał

organów spółek kapitałowych wobec osób trzecich” (Prawo Spółek 2009, nr 7- 8, s. 2 – 12, współautor: S. Koczur).

Ponadto sporządziłem recenzje następujących publikacji: „Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej”, Warszawa 2011 (Polski Proces Cywilny 2012, Nr 3, s. 542 – 566) oraz „Aktualne problemy sądowego postępowania egzekucyjnego”, Kraków 2014 (opublikowana na stronie internetowej: www.proceduracywilna.wordpress.com).

B. Udział w projektach badawczych

Po uzyskaniu stopnia doktora brałem udział w charakterze wykonawcy w realizowanym od 2011 – 2014 r. projekcie badawczym pt. „Mediacja i inne alternatywne metody rozwiązywania sporów w polskim systemie prawnym – teoria i praktyka” (nr wniosku: NN 110130740, nr umowy: 1307/B/H03/2011/40, kierownik projektu: prof. dr hab. Krzysztof Płeszka) finansowanym przez Narodowe Centrum Nauki.

C. Nagrody za działalność naukową

2005 r. - nagroda indywidualna od Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UJ w związku z uzyskaniem stopnia naukowego doktora nauk prawnych

2006 r. - nagroda indywidualna III stopnia J.M. Rektora UJ za osiągnięcia naukowe

2007 r. – nagroda dla młodych autorów publikacji profesjonalnych „Złote Skrzydła Gazety Prawnej” (w kategorii prawo gospodarcze)

D. Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

W charakterze referenta brałem udział w następujących konferencjach naukowych:

- „Aktualne problemy legislacyjne i konstrukcyjne prawa w turystyce” (Kraków - Sucha Beskidzka 21-22.09.2007 r.) – referat pt. *„Postępowanie reklamacyjne w sprawach dotyczących imprez turystycznych – uwagi de lege lata i de lege ferenda”* (współreferent: K. Gajda);

- Drugie międzynarodowe forum „Perspektywy zastosowania alternatywnych sposobów rozwiązywania sporów (ADR) na Ukrainie” (Lwów 27 – 28.05.2009 r.) – referat pt. „*Mediacja a arbitraż w polskim kodeksie postępowania cywilnego*”;
- Trzecie lwowskie międzynarodowe forum ADR „Ustawowe regulacje alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Światowa i krajowa praktyka ADR” (Lwów 27-28.05.2010 r.) – referat pt. „*Umowa o arbitraż*”;
- „Arbitraż jako alternatywa dla sądownictwa powszechnego” (Nowy Sącz 11.06.2010 r.) – referat pt. „*Arbiter – sędzia z wyboru*”;
- „Zakazy dowodowe w polskim i niemieckim procesie sądowym (cywilnym i karnym) w dobie Unii Europejskiej. Teoria i praktyka” (Kraków 15 – 16.04.2011 r.) – referat pt. „*Zakazy (ograniczenia dowodowe) w polskim i niemieckim procesie cywilnym*” (współreferent A. Oklejak);
- Zjazd Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego z Polski i Litwy „Postępowanie przed sądem polubownym (Arbitraż)” (Wilno 7-8.10.2011 r.) – referat pt. „*Zasada dyspozycyjności w postępowaniu przed sądem polubownym*” (współreferent A. Oklejak);
- Jagiellońskie Dni Mediacji „Ile mediacji w państwie? Ile państwa w mediacji?” (Kraków 21 – 22.11.2014 r.) – referat pt. „*Problem zdolności mediacyjnej*”;
- „Środki zaskarżenia w postępowaniu cywilnym. Stan obecny i perspektywy zmian” (Łódź 12.12.2014 r.) – referat pt. „*Zasada dyspozycyjności a środki zaskarżenia*”;
- Ósme lwowskie międzynarodowe forum „Alternatywne metody rozwiązywania sporów (ADR)” (28-29.05.2015 r.) – referat pt. „*Model mediacji w Polsce – propozycje zmian*” (współreferent M. Malczyk)
- Ogólnopolski Zjazd Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego „50 – lecie Kodeksu postępowania cywilnego – doświadczenia i perspektywy” (Wrocław 18–20.09.2015 r.) – referat pt. „*Czynności dyspozycji materialnej i formalnej – wybrane zagadnienia*”.

Kraków, dnia 16.06.2016 r.

Radosław Flejzner